

Nr 49

Utlåtande i anledning av motion angående utvecklingen i skärgårdsområdena.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:373 av herr *Norrby* hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att utvecklingen i skärgårdsområdena, med beaktande av i motionen anförda synpunkter, blir föremål för särskilda planeringsåtgärder.

I motionen framhålles att skärgårdarna inte kan bestå om den bofasta befolkningen tunnas ut och att det är ett samhälleligt och samhällsekonomiskt intresse att skapa differentierad sysselsättning och samhällsservice för en helst ökande bofast befolkning, koncentrerad till ett begränsat antal öar med goda utvecklingsmöjligheter och ett befolkningsunderlag av minst 200—300 personer. Härjämte måste en levande skärgårdsö ingå i en bärkraftig fastlandskommun med uttalade ambitioner att ta ansvar även för skärgårdsdelen/glesbygdsdelen. Även staten har ansvar för utvecklingen i skärgårdsområdena, men rationaliseringar inom lots-, tull- och fyrväsendet, kustbevakningen och polisorganisationen har ofta skett utan samordning mellan de olika myndigheterna och lett till avfolkning, osäkerhet inför framtiden och försämrad bevakning och katastrofberedskap. Rationaliseringsarbetet är ensidigt inriktat på varje myndighets snävt driftekonomiska förhållanden; den samhällsekonomiska totaleffekten bortser man därvid ifrån. De statliga stödåtgärderna till följd av försäljningsförbudet för kvicksilverförorenad fisk är otillräckliga. Planering av naturvårdsområden har inte alltid skett i tillräckligt klarläggande samråd med berörda skärgårdsbor. Fördelningen av lokaliseringsstöd och bostadsbyggnadskvoter har inte gynnat skärgårdsområdenas utveckling.

Motionären anför vidare att vad som saknas är en samordning av statliga och kommunala åtgärder. En ny planeringsteknik, baserad på en helhetsyn på skärgårdsproblemen, är nödvändig, eftersom nuvarande planeringsformer inte passar för skärgårdsförhållanden. Utöver statliga och såväl primär- som sekundärkommunala organ måste bl. a. företagareföreningar, näringslivsorganisationer och fritidsintressenter engageras i ett samordnat utvecklingsarbete. Den i andra områden aktuella utvecklingen mot stora enheter kan inte tillämpas, utan de små enheternas bärkraft och effektivitet måste specialstuderas.

Slutligen framhåller motionären att det framstår som kortsynt att passivt

bevittna hur skärgårdsområdena avfolkas, då de utgör en alltmer betydande tillgång för rekreation och turism med stor samhällsekonomisk betydelse.

Yttranden

Yttranden över motionen har inhämtats från statens naturvårdsverk och länsstyrelsen i Stockholms län.

Naturvårdsverket instämmer i motionärens uppfattning att skärgårdarna är synnerligen värdefulla rekreationsområden och att man bl. a. genom en riktigt utförd planering bör söka bevara skärgårdarnas egenart. Möjligheter måste skapas för centrala myndigheter att i samråd med regionala organ på ett tidigt stadium allsidigt bedöma frågorna om i vilken omfattning våra kusttrakter skall reserveras för rörligt friluftsliv och var fritidsbebyggelse och industrietablering bör få förekomma, allt under hänsynstagande till den bofasta befolkningens intressen. De åtgärder som motionären förordar torde knappast i första hand ankomma på naturvårdsverket. Om en utredning kommer till stånd i de syften som anges i motionen är verket dock berett bidra med synpunkter på hur naturvårdens krav — bl. a. i form av naturreservatsbildning, strand- och landskapskydd o. dyl. — påverkar planeringsförhållandena.

Länsstyrelsen instämmer i motionens genomgående tema, nämligen att skärgårdsbefolkningens sysselsättnings- och serviceproblem i den framtida planeringen måste bedömas i samband med den pågående utvecklingen av det rörliga friluftslivet och fritidsbebyggelsen. I särskilt hög grad gäller det förhållandet i Stockholms län.

Länsstyrelsen har initierat eller deltagit i ett flertal tidigare utredningar. Under 1950-talet företogs en inventering av naturförhållandena vid alla skärgårdsstränder mellan Arholma och Landsort och en översiktsplanering för Stockholms skärgård gällande markens utnyttjande för olika ändamål med en plan för fritidsbebyggelsen framlades i ett betänkande med synpunkter och förslag till åtgärder för landskaps- och naturvården i den yttre skärgården. Vidare utfördes en översiktlig planering för den norra länsdelen, innefattande tre skärgårdskommuner, och utreddes campingverksamhetens fortsatta utveckling i länet. Länsstyrelsen har även Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda och genom praktiska åtgärder söka förbättra försörjnings- och därmed sammanhängande förhållanden för den bofasta befolkningen i länets skärgård. Under våren 1967 antogs en markanvändningsplan benämnd »Länsöversiktsplan 1966».

Länsstyrelsen har på skilda områden med olika länsorgan — vägförvaltningen, lantbruksnämnden, hushållningssällskapet, företagareföreningen m. fl. — ett väl utvecklat samarbete genom vilket åtskilliga initiativ följts upp. Hushållningssällskapet har en assistent i Norrtälje för bl. a. skärgår-

dens jordbruksnäring samt driver en försöksverksamhet på jordbrukets område för Stiftelsen Stockholms skärgårds räkning på Arholma. Företagareföreningen har en särskild skärgårdskonsulent samt har tillsammans med småindustrins exportbyrå varit initiativtagare till »Svensk Båtcenter», med deltagande av ett tjugotal småbåtsvarv, flertalet från länets skärgård.

Länsstyrelsen erinrar om nu pågående planeringsinsatser på regional nivå och anser att resultaten därav kommer att ge ett säkrare underlag för att bedöma vilka lokala insatser, som kan erfordras av olika instanser.

Länsstyrelsen vill instämna i motionärens allmänna syn på planeringen. Öbefolkningen eller de små kommunala enheterna kan inte ensamma tillgodose alla de krav som expansionen av fritidslivet kommer att ställa, utan en samverkan på kommunblocksnivå samt mellan de kommuner som tar emot fritidsbebyggare och de som på olika sätt planerar för sina bofasta invånare bör ske. Vid sidan härav bör statliga myndigheter på regional nivå eller på rikspanet medverka genom råd och service.

Motionärens påpekande att olika statliga myndigheter bör samordna sina lokaliseringsåtgärder och såvitt möjligt sina åtgärder rörande områdesindelning inom olika verksamhetsgrenar förtjänar att understrykas. Vad beträffar kommunikationerna i skärgården har, efter förslag av skärgårds- trafikutredningen, båttrafiken i södra skärgården övertagits av Kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor.

Av uppgifterna torde framgå att en relativt omfattande planerings- och utredningsverksamhet under senare år pågått och att denna fortsätter med oförminskad aktivitet. Samtidigt sker betydande insatser med inriktning på praktiska åtgärder.

Länsstyrelsen föreslår att de pågående planeringsåtgärdernas och undersökningarnas resultat avvaktas, eftersom dessa bör ge en god ledning för hur man vidare bör förfara med avseende på skärgårdsplaneringen. Länsstyrelsen kommer under tiden att via kontakter med förut nämnda specialorgan på det regionala planet uppmärksamt följa utvecklingen samt aktivt göra fortsatta ansträngningar att samordna de regionala och kommunala organens insatser. En ökad samplanering inom skärgårdens kommunblock samt ett vidgat samarbete via interkommunala organ eller direkt över kommungränserna med avseende på fritidslivet anser länsstyrelsen vara ett avgörande villkor för att goda resultat skall ernås i dessa viktiga frågor.

Utskottet

I motionen hemställs om särskilda planeringsåtgärder för skärgårdsområdena.

Såsom framhållits i motionen och av naturvårdsverket är skärgårdarna

synnerligen värdefulla rekreationsområden, vilkas egenart man bör söka bevara genom riktigt utförd planering. Även länsstyrelsen i Stockholms län har instämt i motionens genomgående tema, att skärgårdsbefolkningens sysselsättnings- och serviceproblem i den framtida planeringen måste bedömas i samband med den pågående utvecklingen av det rörliga friluftslivet och fritidsbebyggelsen.

Av länsstyrelsens yttrande framgår vidare att en omfattande planerings- och utredningsverksamhet beträffande skärgårdsområdena pågått under senare år och kan väntas fortsätta med oförminskad aktivitet. Betydande insatser med inriktning på praktiska åtgärder har samtidigt skett.

Redan år 1965 fann utskottet (utlåtande nr 29/1965) i anledning av uttalanden av riksdagens revisorer och väckta motioner angeläget att en översiktlig riksplanering av kusttrakterna genomfördes av statliga myndigheter i samverkan med kommuner och landsting. Riksdagen beslöt ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Inom kommunikationsdepartementet pågår ett intensifierat arbete med att närmare utforma metoder för en översiktlig fysisk riksplanering och inom inrikesdepartementet arbetar expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) med utredningar angående bl. a. glesbygdsproblem samt näringslivs- och befolkningsprognoser.

I april 1968 har sakkunniga tillkallats för översyn av byggnadslagstiftningen. Utredningen, som är parlamentarisk, skall enligt direktiven pröva ett helt system av regler för den fysiska planläggningen omfattande regionala planer, översiktsplaner och rena detaljplaner.

Utskottet finner i likhet med motionären angeläget att utvecklingen i skärgårdsområdena uppmärksammas. Det arbete som beträffande Stockholms skärgård pågår inom länsstyrelsen, landstinget och andra organ inom länet och som beträffande övriga skärgårdsområden bedrivs på motsvarande sätt ger ett värdefullt underlag för en planering i syfte att tillgodose både den bofasta befolkningens behov och ett utnyttjande av skärgårdarna för rekreation. Planväsendets omdaning kommer att ge förbättrade planeringsmetoder och bättre möjligheter att styra utvecklingen.

Utskottet finner något ytterligare initiativ från riksdagens sida inte vara påkallat utan hemställer,

att motionen II: 373 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 november 1968

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Oscar Carlsson (s), Hedlund (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Helge Karlsson (s), Karl Pettersson (s), Kilsmo (fp), Ernst Olsson (cp), Wååg (s)*, Torsten Hansson (s)*, fru Diesen (h), fröken Stenberg (h)* och herr Johan Olsson (cp)*;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), fru Jäderberg (s), herrar Dickson (h), Lundmark (s), Haglund (s), Rimås (fp)*, Wikner (s), Nilsson i Bästekille (h), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), Johansson i Skärstad (cp) och Josefson i Arrie (cp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.